

היבטים פליליים של החוק להגנת הצרכן

בשנת 1981 נחקק בכנסת ישראל החוק להגנת הצרכן, אשר מטרתו המרכזית היא להגן על צרכנים מפני הטעיות והשפעות לא הוגנות לביצוע עסקאות. חוק זה מגדיר את הרשות להגנת הצרכן ולסחר הוגן כאחראית על אכיפה, פיקוח וחקירה, וכממונה על טיפול בתלונות ועל העמדתם לדין של מבצעי עבירות. חשוב לדעת כי עבירות על החוק הגנת הצרכן אינן מסתכמות רק בקנסות או בהוצאות צווים מנהליים, אלא בהחלט עלולות לגרור הליך פלילי הכרוך גם בעונשי מאסר.

עונשי מאסר וקנסות גבוהים בחוק להגנת הצרכן

כאמור, העוברים על סעיפים שונים בחוק להגנת הצרכן צפויים לסנקציות שונות, ובהן גם עונשים בלתי נעימים בלשון המעטה. לדוגמא, ישנה שורה ארוכה של עבירות המתוארות בסעיף 23 לחוק, אשר עונשן המרבי עומד על שנת מאסר אחת, או קנס בסך 100,800 שקלים. להלן נסקור מספר עבירות שמוטלת בגינן ענישה זו:

איסור על הטעיה - מדובר במי שהטעה צרכנים בעניין מהותי בעסקה, וזאת במעשה או במחדל, בכתב או בעל פה ובכל דרך שהיא. עניין מהותי הוא בין היתר הטיב, המהות, הסוג, הכמות, המשקל, המידה, הצורה והמרכיבים של שירות או נכס, וכן מועד ההספקה או מועד מתן השירות. כמו כן, עניין מהותי הוא זהות היצרן, היבואן או נותן השירות, השימוש, התועלת והסיכונים הכרוכים בנכס, מקום הייצור, השם המסחרי, תאריך הייצור או תאריך תפוגה, השימוש הקודם שנעשה בנכס או היותו חדש או משופץ, ועוד. יש לציין כי ההוראות הנ"ל חלות לא רק על ביצוע עסקאות אלא גם על כל הקשור בפרסום מוצרים, נכסים ושירותים.

הפעלת השפעה בלתי הוגנת - באותו האופן אסור לפגוע ביכולתו של הצרכן לקבל החלטות אם להתקשר בעסקה עם העוסק, בצורה שיש בה שלילה של חופש ההתקשרות או פגיעה מהותית בחופש זה. לדוגמא, הגבלת היכולת של צרכן לעזוב מקום, ומניעת האפשרות להתייעץ לגבי ההתקשרות בעסקה ותנאיה. בנוסף, עריכת ביקורים חוזרים ונשנים בבית הצרכן כדי לשכנע אותו להתקשר בעסקה, למרות שהצרכן הביע את רצונו שהעוסק יימנע מכך. כמו כן, ניצול מגבלות נפשיות, גופניות או שכליות של צרכנים, ניצול אי ידיעת שפה, איום או נקיטת הפחדות, אספקת שירותים או מוצרים בתשלום ללא בקשה מפורשת של הצרכן, ועוד.

הטעיה בפרסומות - הוצאת פרסומות העלולות להביא אנשים סבירים לכדי הנחה, שלא מדובר בפרסומת. לדוגמא, פרסומה באופן של כתבה, ידיעה עיתונאית או מאמר, בלי לציין בצורה ברורה שזוהי פרסומת, גם אם התוכן עצמו אינו מטעה.

הפרעה למי שפועל כדין ולפי חוק הגנת הצרכן מלבצע את סמכויותיו, או סירוב בלי הצדקה סבירה מלהתייצב בפני אותו אדם, או למסור דברים אחרים לפי דרישתו. כמו כן, הפרת צווים מנהליים שניתנו על פי החוק.

עבירות על החוק להגנת הצרכן בנסיבות מחמירות

ישנם מצבים ההופכים את הטעיית הצרכן או השפעה בלתי הוגנת עליו לחמורים במיוחד בעיני החוק. במקרים אלו, העונש המרבי על העבירה עולה לשלוש שנות מאסר או 4.5 מיליון שקלים. לצורך העניין, נסיבות מחמירות הן מעשה שמתייחס למספר גדול במיוחד של צרכנים, שגרם נזק חמור במיוחד לקבוצת צרכנים או לצרכן בודד, או אם עובר העבירה הפיק טובות הנאה או רווחים גדולים במיוחד ממעשהו. כמו כן, מדובר בנסיבות מחמירות אם העבירה נעברה או שהייתה מכוונת כלפי קטינים, חסרי ישע, קשישים או ציבור כלשהו בעל חולשה גופנית, שכלית או נפשית, או כלפי מי שלא שולטים בשפה באופן מספיק כדי להבין את העסקה.

סנקציות נוספות בגין עבירות על החוק להגנת הצרכן

חשוב לדעת כי מלבד העבירות והעונשים המתוארים לעיל, ישנם עוד שורה ארוכה של מעשים העלולים להוביל להליכים פליליים שמלווים בקנסות, בצווים מנהליים ובסנקציות נוספות. יתר על כן, אם אדם הורשע בעבירות שתוארו לעיל, בית המשפט רשאי לפסוק כי הטובין שלו שלגביהם או בהם העבירה נעברה יחולטו על ידי המדינה באופן מלא או חלקי. כמו כן, רשאי בית המשפט להורות על סגירת העסק בדרך שיקבע ולתקופה שיקבע, וישנה גם סמכות לבטל את רישיונו של הנאשם או להתלות אותו לתקופה שבית המשפט יקבע.

אחריות של נושאי משרות ומעבידים על עובדים

לעיתים עבירות על החוק להגנת הצרכן מבוצעות על ידי עובדים, ללא ידיעתם של מעבידיהם. חשוב לדעת כי לפי סעיף 25 לחוק, חובה לפקח ולעשות ככל האפשר כדי למנוע את העבירות המתוארות לעיל. הפיקוח צריך להיעשות על עובדים ומורשים, וזאת מטעם מרשים, מעבידים ונושאי משרה בתאגידים כמו שותפים (למעט שותפים מוגבלים), דירקטורים, מנהלים פעילים, או בעלי תפקיד בתאגיד שאחראיים על התחום הרלוונטי. מבחינת החוק, במידה שאכן התבצעה עבירה על ידי אחד העובדים, הרי שהאנשים המנויים לעיל הפרו את חובתם, ויהיה עליהם להוכיח שעשו ככל האפשר כדי למלא אותה. במידה שהדבר לא יעלה בידם, הם צפויים לקנס בסך 75,300 שקלים.